

PRVO ZABILJEŽENO GNIJEŽĐENJE CRVENONOGE VJETRUŠE *Falco vespertinus* U HRVATSKOJ

*The first breeding record of Red-footed Falcon Falco vespertinus
in Croatia*

TOMISLAV KLANFAR

Lomnička 22A, HR-10000 Zagreb, Hrvatska

Crvenonoga vjetruša *Falco vespertinus* gnijezdi se na području od središnje i istočne Europe, preko središnje centralne Azije sve do Bajkalskog jezera (EUROPEAN RAPTORS BIOLOGY AND CONSERVATION 2018). Na globalnoj razini je gotovo ugrožena te je veličina populacije procijenjena na 300.000 – 800.000 parova. Za Europu procjena iznosi 30.000 – 64.000 parova (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2018). Izvan gnijezdeće sezone boravi u južnoj Africi (BWPi 2006). Glavno područje rasprostranjenosti europske gnijezdeće populacije je Panonska nizina (istočna Austrija, Mađarska, zapadna Rumunjska i sjeverna Srbija) (SLOBODNIK i sur. 2017). Posljednjih desetak godina, uz znatne godišnje fluktuacije populacije crvenonoge vjetruše (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2018) procijenjeno je da se na području Mađarske, prije svega na području Hortobágy i Kiskunság (MAGYAR i sur. 1998) gnijezdi 1200 parova (SLOBODNIK i sur. 2017) dok za Rumunjsku procjena iznosi 1000 – 1500 parova (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2018). Mala, ali stabilna gnijezdeća populacija ove vrste prisutna je i u sjevernoj Italiji (SLOBODNIK i sur. 2017), a brojnost joj varira od 1 do više od 70 parova (GUSTIN i sur. 2009). U Srbiji je populacija procijenjena na 250 – 336 parova (PUZOVIĆ i sur. 2000). U Hrvatskoj je crvenonoga vjetruša jedna od devet redovito prisutnih vrsta ptica koje su na globalnoj razini ugrožene ili gotovo ugrožene (TUTIŠ i sur. 2013).

Dana 3.7.2018. na južnom dijelu otoka Paga, u kasnim poslijepodnevničkim satima primijećen je jedan mužjak crvenonoge vjetruše u letu iznad livada i mozaično obrađenih poljoprivrednih površina smještenih u širokoj nizini omeđenoj suhim kamenjarskim pašnjacima. S obzirom da je ova vrsta u Hrvatskoj samo preletnica (TUTIŠ i sur. 2013), a sezona migracije je završila (BWPi 2006), prisutnost viđene jedinke izazvala je zanimanje i potaknula znatiželju za otkrivanje razloga zadržavanja ptice na navedenom području. Zbog pretpostavke mogućeg gniježđenja te prisutnosti prikladnog staništa i sivih vrana *Corvus corone cornix*, čija gnijezda ova fakultativna kolonijalna gnjezdarica koristi za gniježđenje (SLOBODNIK i sur. 2017), 6.7.2018. istraženo je šire područje zadržavanja crvenonoge

vjetruše. Ubrzo nakon početka pretrage terena u potrazi za potencijalno aktivnim gnijezdom, na žici dalekovoda koja prolazi tik uz stablo topole (*Populus sp.*) primijećen je mužjak tražene vrste. Za vrijeme promatranja s udaljenosti od oko 100 - 150 m zabilježena je vrlo visoka aktivnost ptice koja je uz konstantno glasanje letjela oko stabla topole obrušavajući se prema tlu iza živice trsa *Arundo sp.*. Osim toga, napadala je jedno od dva aktivna gnijezda španjolskog vrapca *Passer hispaniolensis* koje se nalazilo na susjednom stablu. Prilikom napada na to gnijezdo, vjetruša se dijelom pridržavala za njega, ali i za okolne grančice pokušavajući kljunom i kandžama isto raskopati i vjerojatno izvući ptiće. Jedan odrasli vrapac je napad na gnijezdo promatrao s udaljenosti od nekoliko metara uzbuđeno se glasajući, ali bez aktivne obrane. Nakon opisanog napada vjetruša se ponovno vratila na žicu dalekovoda uz stablo topole. S obzirom da gnijezdo crvenonoge vjetruše nije pronađeno, ali je ponašanje mužjaka ukazivalo na teritorijalnost, lokacija je posjećena i sljedeći dan. I tada je, kao i prethodnog dana, mužjak zatečen na žici dalekovoda te mu se ubrzo pridružila i ženka koja je doletjela iz smjera obližnje topole. Kratko nakon toga, mužjak se sa žice spustio u obližnji vinograd te se vratio s ulovljenim skakavcem (šaška) *Acrididae* i predao ga ženki uz intenzivno glasanje. Ženka je s obezglavljenim plijenom odletjela u dobro skriveno gnijezdo koje se nalazilo na oko 10 m visine usred krošnje topole u čijoj se blizini zadržavao mužjak. Nakon što je taj plijen razdijelila na 3 – 4 ptića prekrivena perjem (njihov broj se zbog vrlo dobro skrivenog gnijezda te vrlo loše vidljivosti njegovog sadržaja nije mogao točno odrediti), još su uslijedile tri primopredaje plijena, u svim slučajevima po jedna šaška. Nakon toga je ženka ostala sjediti u gnijezdu.

Do 13.7.2018. lokacija je posjećivana na kratko još nekoliko puta kako bi se okvirno pratila aktivnost gnijezdećeg para, a u tom razdoblju primljena je i informacija da je mužjak u blizini lokacije gnijezda primijećen već 13.6.2018. (HDZPP, usmeno priopćenje). S obzirom na datum navedenog promatranja postojala je mogućnost da se radi o jedinki u završnom periodu migracije, ali isto tako i o gnježđenju (BWPi 2006).

Uz navedena promatranja na gnjezdilištu, pri čemu su se ptice zadržavale unutar 250 m od gnijezda, obje odrasle jedinke su još nekoliko puta slučajno zabilježene na raznim lokacijama u krugu od 2,5 km oko gnijezda. U kratkom vremenu nakon svakog od tih slučajnih promatranja viđene ptice nisu bile prisutne u blizini gnijezda te se pretpostavlja da se radilo o jedinkama otkrivenog gnjezdećeg para.

Radi provjere uspješnosti gnježđenja, 27.7.2018. lokacija je dodatno provjerena kada su u neposrednoj blizini stabla s gnijezdom zatečene dvije odrasle i dvije mlade jedinke u letu (Luka Jurinović, usmeno priopćenje).

Najbliže populacije crvenonoge vjetruše nalaze se u susjednim zemljama: Italiji, Mađarskoj i Srbiji. S obzirom na lokaciju pronađenog para postoji vjerojatnost

da je on povezan s jednom od spomenutih populacija. Ovo je prvo zabilježeno gniježđenje crvenonoge vjetroše u Republici Hrvatskoj.

Daljnijim terenskim istraživanjima moglo bi se utvrditi postoje li dodatni parovi ove vrste u navedenom ili širem području, ali i postoji li potencijalna mogućnost povećanja lokalne populacije, te općenito populacije ove vrste u Hrvatskoj.

Slika 1. Ženka crvenonoge vjetroše na gnijezdu, 7.7.2018. (Foto: T.Klanfar)

Literatura

- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2018): Species factsheet: *Falco tinnunculus*. Downloaded from <http://www.birdlife.org> on 12/09/2018.
- BWPi (2006): BWPi 2.0.1. Birds of the Western Palearctic Interactive DVD ROM, Oxford University Press & BirdGuides Ltd.
- EUROPEAN RAPTORS BIOLOGY AND CONSERVATION (2018): Red-footed Falcon, *Falco tinnunculus*. Downloaded from http://www.europeanraptors.org/raptors/red_footed_falcon.html on 01/10/2018.
- GUSTIN, M., CELADA, C., OTTOLINI, E. (2009): Red-footed Falcon in Italy. International Red-footed Falcon Conservation Workshop 9-11 September 2009, Szarvas, Hungary: Downloaded from <http://www.kekvercse.mme.hu/uploads/File/Italy.pdf>.
- MAGYAR, G., HADARICZ, T., WALICZKY, Z., SCHMIDT, A., NAGY, T., BANKOVICS, A. (1998): Nomenclator avium Hungariae. An annotated list of the birds of Hungary. Winter fair, Budapest.

- PUZOVIĆ, S., GRUBAČ, B., HAM, I., MARINKOVIĆ, S., RAŠAJSKI, J. (2000): Atlas ptica grabljivica Srbije. Zavod za zaštitu prirode Srbije, Beograd.
- SLOBODNIK, R., CHAVKO, J., LENGYEL, J., NOGA, M., MADERIČ, B., BALAZH, M., (2017): Trend in an isolated population of the red-footed falcon (*Falco vespertinus*) at the edge of its breeding range (south-western Slovakia). Slovak Raptor J. 11: 83-89.
- TUTIŠ, V., KRALJ, J., RADOVIĆ, D., ČIKOVIĆ, D., BARIŠIĆ, S. (ur.) (2013): Crvena knjiga ptica Hrvatske. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode i Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb.

SUMMARY

Red-footed Falcon *Falco vespertinus* is one of nine bird species categorised as globally threatened or Near Threatened and regularly present in Croatia. Since it is a passage species in Croatia, its breeding has not yet been recorded. The closest breeding grounds are located in northern Italy, northern part of Serbia and Hungary that along with Romania supports the majority of the Pannonian basin population. On 7 July 2018, a breeding pair of Red-footed Falcons was confirmed on the island of Pag. The male exerted territorial behaviour, while the female was observed rearing and feeding 3-4 chicks in an old Hooded Crow's nest. Twenty days after the breeding had been confirmed, two adult birds and two fledglings were observed in close proximity to the nest. This is the first recorded breeding of Red-footed Falcon in Croatia.